

Curator Annie Schreuders-Derks (rechts) wil met haar oude prullaria de mentaliteit van vervlogen tijden oproepen. 'Maar als een voorwerp geen betekenis heeft, als er geen verhaal achterzit, hoef ik het niet', zegt ze.

Vrouwen bepalen de geur en de kleur van een intiem leven

Het enige vrouwenmuseum ter wereld ligt even over de grens, op 6 kilometer van Maaseik, in Echt. Het is gewijd aan vrouwen en hun levens. 'Waarom vertellen alle musea iets over mannen en slechts zijdelings iets over vrouwen?', mopperde Annie Schreuders-Derks. Decennia geleden begon ze van alles te verzamelen: zijden jurken, bakelieten stofzuigers, aspergeschotels, vroedvrouwentassen, bedspreiën, hoeden, doopkleedjes, suiker-, bloem- en nachtpotten en nog vele andere mysterieuze hebbedingen. 'De hele poppenkast hoort nu eenmaal bij een vrouwenleven.'

DOOR ELIANE VAN DEN ENDE / FOTO'S BOB VAN MOL

Ik snap niet dat jij kunt leven zonder een trancheerklem", grapt Annie met de olijkheden van haar naamgenote-schrijfster M.G. Schmidt. Wie weet vandaag in 's hemelsnaam nog wat een trancheerklem is? Toch behoorde zo'n uitgekend zilveren heft tot de gebruikelijke uitzet van een vrouw, net zoals onderrokken, haarspelden, hoedjes met bijpassende handschoenen, een zondags servies, een mattenklopper en opvoedkundige boekjes.

De trancheerklem ligt nu, voor de recente tentoonstelling over kennismaking en trouwen, schijnbaar achteloos op een fonkelende eettafel uit 1900. "Dit gebruiksvoorwerp diende om het vlees vast te houden zonder erin te prikken, opdat de jus niet uit het vlees zou lopen. Iedere huisvrouw streefde zo'n verfijnde levensstijl na, zeker in de betere klasse", licht de museumconservator toe. "Nee, we zijn Bokrijk niet. Wij tonen ook de gegoede burgerij, met alle kitsch en prullaria van dien. Boeren zie je overal, ook hier. Maar niet uitsluitend."

Aan de haard en haal

In de nieuwste tentoonstelling *Eén + Eén = Eén* staat dus ook een boerenbruidje, gekleed volgens de mode medio negentiende eeuw. Toen trouwden ze nog in een geruite jurk, later werd dat zwart damast of satijn en pas veel later maagdelijk wit. Het boerenbruidje staat opgesteld bij de open haard. Op de plek waar ze als jonggehuwde werd binnengeleid en waar haar nieuwe leven begon, daar waar aan de haal de ketel hing te pruttelen. Aan die ijzeren haak met zaagtanden werd de kasserol boven het vuur gehangen.

Vandaar trouwens de uitdrukking 'aan de haal gaan'. Een meisje moest haar plaats in het huishouden veroveren, net als de jonge dienstmeiden op het erf. Ze werden onthaald door hun toekomstige collega's, maar dan wel op een aparte manier. De nieuwkomer moest langs een rij dienstboden en knechten rennen die het leuk vonden om haar nat te plenzen. Ze moest dus zo snel mogelijk het huis binnenlopen om niet als een natte kat aan de haard en de haal aan te komen. Rennen was de boodschap, 'aan de haal gaan' dus.

Man als stille aanwezig

Etymologie is maar een van de aspecten van dit volkskundig museum, waar bezoekers ook in een melodieuze Limburgs toesproken worden. Niet omwille van de folklore of de anekdotiek, wel omwille van de klankkleur en de betekenis. Volkskunde heeft een bestofte bijklank en daar wil Annie Schreuders-Derks niet van weten.

"Grootmoedertijd is geen tijd", is haar slagzin. "Want over welke grootmoeder hebben we het dan? De mijne leefde in een heel andere tijd dan de jouwe of die van mijn zoon. Dat

De expo *Eén + Eén = Eén* draait om de evolutie in verlovings- en huwelijksgebruiken.

Babyproducten uit de oude doos.

is knullig en het klopt niet. Daarom werk ik per decennium. Dan krijg je een tijdsbeeld waarbij elk detail correct moet zijn. Op een tafel uit 1900 liggen niet dezelfde voorwerpen als op een tafel uit 1970. De sfeer is anders, net als het materiaal en de kleuren. Zo heb ik uit een vitrine een kraagje uit nylon laten wegnemen. Het was wel mooi, maar in de negentiende eeuw bestond nog geen nylon."

Het Museum van de Vrouw is dus meer dan een verzameling snuisterijen. "Als het geen betekenis heeft, als er geen verhaal achterzit, hoef ik het niet", aldus de initiatiefneemster. Schreuders-Derks, een guitige 60-plusser, struinde jarenlang markten, beurzen en veilingen af. "Jarenlang stonden we elke zondag om 4 uur op om brocantemarkten af te dwelen. Ja, het is een gigantische opzet geweest."

Want wat hoort niet bij het leven van een vrouw? Naast de comfortabelste sofa in de 'Gooi Kamer' hangt zelfs een pijpenhouder. "Mannen zijn toch stille aanwezigen in een vrouwenleven", vertelt Schreuders-Derks. Die 'Gooi Kamer', de Limburgse versie van de mooiste voorkamer, is meteen ook het gezelligste museumcafé ter wereld. Er staan, zoals bij bomma, buffetkasten met kitscherige bibelots. Op de eettafels liggen smyrnapijprijtjes en het bloemetjesservies staat klaar voor koffie en taart.

Het Museum van de Vrouw vond een volwaardig onderkomen in een statig burgerhuis van eind negentiende eeuw, nadat de gemeente Echt de immense privé-

verzameling had overgenomen. Voordien waren de stukken ondergebracht in een aftands schooltje dat ook het decor was voor indrukwekkende tentoonstellingen waarop Schreuders-Derks haar stempel drukte.

"Het is ook belangrijk dat we dingen van vandaag beginnen te bewaren. De tijd gaat zo snel. Wie gebruikt bijvoorbeeld nog filmrolletjes of wegwerpcamera's? De jaren zeventig, dat is nu al een oude tijd."

Eigengereide huisstijl

In 1973 huwden Ria en Jan. Hun huwelijksoutfit is op de tentoonstelling te zien. Hij in een zwart pak met knaloranje hemd, zij in een wit broekpak met obligate olifantepijpen, een oranje hoed en dito tasje met de typische margrietversieringen. Een detail ontbreekt jammer genoeg: de schoenen van de bruidegom. Ze hadden knaloranje plateauzolen, maar het modieuze materiaal ligt aan flarden. Schreuders-Derks probeert ze alsnog te laten restaureren, want ze zijn een getuige van de tijd en meteen ook een indicator van de mentaliteit van die jaren.

De evocatie van een periode, van een mentaliteit, dat is de rode draad door het museum. De tentoonstelling *Eén + Eén = Eén* is dan ook veel meer dan een evolutie van verlovings- en huwelijksgebruiken. Het getuigt ook van andere en veranderende gedachten. In 1891 schrijft de Vlaamse volkschrijver Stijn Streuvels: "Gelijkheid in stand

is een vereiste. Men moet zijn gedacht niet te hoog stellen. Trouwen is één ding, gerne zien is een ander." Wie had dat gedacht van de 'Vlaskop', die dan nog sympathie had voor het anarchisme?

ANNIE SCHREUDERS-DERKS:
Vrouwen zijn niet alleen de wezens op schilderijen, in stomme films of uit verheven literatuur

Ernest Claes had het wel begrepen: "Een mooie kans tot kennismaking boden de godsdienstige bijeenkomsten. De jongens kwamen het eerst uit de kerk om de meisjes op te wachten. Als men 's avonds over de donkere banen huiswaarts keerde, schoot er van de heiligheid weinig over."

De ontvullende muurteksten passen bij de eigengereide huisstijl die Schreuders-Derks nu al een tiental tentoonstellingen lang volhoudt. Met titels als *Rode kool met appeltjes maar niet op maandag* (in Nederland brengt dat ongeluk), *Een tien voor geschiedenis* (over onderwijs),

Suikerbonen en beschuit met muisjes (over eetcultuur), *Ik zie wat jij niet ziet* (over kinderspelen) en *Rosa, Rosa, bloemen op je hoed* (over bloemetjeskleren).

De nuchtere aanpak, de aanstekelijke humor, het buiten de lijntjes kleuren en de gepassioneerde gedrevenheid kenmerken de onconventionele aanpak van Schreuders-Derks. Ze holt over en weer in een elegant mantelpak, maar bij nader toezien staat er op haar vest in krijt 'kraag', 'achterkant', 'mouw' en 'voorzijde' geschreven.

Nostal-nu

Op haar zeventiende trok de molenaarsdochter als au pair naar Genève. Ze bleef er plakken, werd psychiatrisch kinderverzorgster en ging zich nadien in Duitsland in chirurgische verzorging bekwamen. Zodra er eigen kinderen waren, ijverde Annie Schreuders-Derks mee voor de eerste peuterspeelzalen in haar dorp. Het was de tijd van de dolle mina's. Niet dat Annie een doctrinaire feministe is. Daarvoor is ze te dol en te minna. Als het verzuurd fanatiek wordt, hoeft het voor haar niet. "Trouwens, soms zou ik mannen echt niet willen missen", grinnikt ze. Huisvrouw, dat zal wel, maar leven is ook een beetje opera en opwinding.

Schreuders-Derks volgde lessen aan de universiteit in Diepenbeek, werkte mee aan tentoonstellingen, zelfs in het Modemuseum in Hasselt, had een eigen radioprogramma en richtte een eigen Volkskundig Bureau op. Het enige in zijn soort heette Nostal-NU. "Nostalgie is heimwee, maar ik wil over de impact van het verleden op het heden vertellen. Het verleden is een spiegel voor het eigentijdse." Nostal-NU had evengoed de naam van het Museum van de Vrouw kunnen zijn, want het vertelt op een subtiele manier hoe mensen en mensbeeld zijn geëvolueerd, waar we vandaan komen en hoe dat ons doen en denken bepaalt.

"Geschiedkundige musea zijn vaak oervervelend. Ze bestrijken ook een mannenwereld: hoe mannen werken, welke beroepen ze uitvoeren, hoe het verenigingsleven is, met welke auto's ze rijden. Maar over vrouwen: noppes, niemendal. Terwijl een vrouw toch de geur en de kleur van een intiem leven bepaalt. Zij kiest de kleur van de gordijnen. Haar eer hangt af van het netjes gesteven linnengoed in de kast. Zij stelt het menu samen, geeft opvoedkundige waarden door aan de kinderen. Kortom, het dagelijkse."

"Vrouwen zijn niet alleen de wezens op schilderijen, in stomme films of uit verheven literatuur. Vrouwen geschiedenis is een stoofpotje van kostuum-, decoratie- en interieurtendenzen. Vrouwenhistorieën zijn een hutsekluts van maatschappelijke denkbeelden en religieuze overlevering, van praktische bezwaren en noodoplossingen, van status en tekortkomingen, en van leren leven."

Eén + Eén = Eén, tot 8 oktober in het Museum van de Vrouw, Echt. 0031/475.47.07.42 of www.museumvandeVrouw.nl.